

Swarzędzki alfabet historyczny Antoniego Kobzy

Mechowo

(fragmenty)

Mechowo – leży ok. 5 km na północny zachód od Swarzędza nad rz. Główną, na dość dobrych glebach polodowcowych powstałych z glin zwałowych moreny dennej...

W pobliżu Mechowa znajdowano już w XIX i pierwszej połowie XX wieku liczne fragmenty szkieletu mamuta i nosorożca włochatego, które przekazywano do poznańskich muzeów. Ofiarodawcami byli m.in. kupiec Gośliński i aptekarz Mielke obydwa ze Swarzędza...

Nazwę wsi wymieniono po raz pierwszy pod postacią *Michowo* w 1383 r. (w kopii z XV wieku) w dokumencie, w którym Michowo figuruje wśród innych wsi biskupstwa poznańskiego, złupionych przez kasztelana nakielskiego Sędziwoja. Wydarzenia miały miejsce podczas wojny domowej w Wielkopolsce po śmierci króla Ludwika Węgierskiego w 1382 r. ...

Współczesną formę nazwy *Mechowo* po raz pierwszy zapisano w 1422 r., w dokumentach wielkopolskich rot sądowych.

Dzieje wsi od średniowiecza do XVIII w.

W 1396 r. istniejącą wcześniej wieś ponownie lokowano na prawie niemieckim, a właściciel wsi, którym była kapituła katedry poznańskiej, sprzedał sołectwo Stanisławowi synowi Sławęty z Koziegłów. Był to pierwszy sołtys Mechowa zapisany w dokumentach. ...

...Obok wspomnianego Stanisława - dzięki procesowi, który został wytoczony przez Macieja Czarnego z Piasków (pod Poznaniem) - znamy jeszcze dwóch sołtysów z XV wieku.

Był to Mikołaj zwany Sarbyn oraz jego syn Andrzej, pozwany w 1464 r. o 10 grzywien szerokich groszy praskich. ...

Podobnie jak w innych wsiach, tak i w Mechowie sołtys był najzamożniejszym mieszkańcem posiadającym najpierw dwa, potem półtora, a następnie tylko jeden łan ziemi i płacił od niego podatek tak jak inni kmiecie. ...

W celu podniesienia dochodów, prawdopodobnie w końcu XV wieku w Mechowie został założony folwark. Po raz pierwszy jest on wzmiankowany w dokumencie z 1500 r.

i posiadał obszar 3 półłanków. Jego uprawą zajmowali się poddani z Mechowa...

...Do folwarku należały zabudowania w postaci stodół, spichlerzy i być może stajni, chlewów i obór. We wsi znajdował się również dwór, w którym mieszkali kolejni dzierżawcy lub zarządcy dóbr, aczkolwiek nie wszyscy. Na przykład, w 1500 r. dwór był opustoszały czyli nikt tam nie mieszkał...

We wsi, od strony Wierzenicy, znajdował się staw rybny wspomniany w 1418 r. w dokumencie opisującym nowe kopce graniczne między Mechowem a Wierzenicą. Staw musiał mieć znaczne rozmiary, bowiem nie należał w całości do kapituły, a tylko do miejsca zwanego Kobylińskim Zapustem. Jego wschodnia część należała prawdopodobnie do kobylnickich lub wierzenickich włości. O innym stawie zwanym Michowskim, budowanym w 1505 r., wspomina się też w 1510 r. ...

W poznańskich księgach ziemskich po raz pierwszy w 1424 r. zapisano wiadomość o młynie i młynarzu Jakubie, toczącym proces z Chwałętą, szlachcicem z Lubicza. Stąd wiadomo, że już na pocz. XV w. w Mechowie nad rzeką Główną znajdował się młyn. ...

Dobra mechowskie nie zajmowały zbyt rozległych pól uprawnych. Areal wsi wynosił w 1500 r. 6 półłanków, z tego: 4 były osiadłe (uprawiane), 1 miał wolniznę, czyli nie płacono od niego podatku, a szósty był opustoszały...

...Tylko dwa zapisy - znane do tej pory - podają skromne wiadomości o Mechowie w XVII wieku. Pierwszy informuje, że w 1619 r. podatek pobrano od 2 łanów pustych (po 15 gr), 2 zagrodników (po 4 gr), i młyna dwukołowego (po 24 gr od koła), w sumie 2 floreny i 26 gr.

„Dzieje wsi...” w wydaniu książkowym

Szanowni Państwo! Uprzejmie informujemy, iż opracowanie „Dzieje wsi okolic Swarzędza. Szkice do historii powiatu poznańskiego” wydane zostało w wersji książkowej. Można je nabyć w księgarniach i wypożyczyć w Bibliotece Publicznej w Swarzędzu.

Autor, p. Antoni Kobza, obiecał przygotować dla Państwa kilka kolejnych odcinków, których druk w „Prosto z Ratusza” wznowimy jesienią.

Drogowskaz do Mechowa (2011 r.) przy drodze wojewódzkiej 194 (fot. Antoni Kobza)

Drugi zapis, z 1662 r., tylko wymienia Mechowo w zestawieniu tabelarycznym bez podania ilości domostw.

Natomiast parę informacji pochodzi z XVIII wieku (1720 r.), jak na przykład zapis o Mechowie jednoznacznie stwierdzający, cyt.: *Na wsi wielkie pustki, ludzi nie masz tylko cztery baby* - koniec cytatu.

Podatek zwany „podymnym” zbierano w 1710 r. zaledwie od „ćwierć dymu”. Wieś wyludniła się po przemarszach wojsk podczas wojny północnej w latach 1700-1721...

Dopiero w 1780 r. podymne pobierano od 5 dymów - po 15 groszy. ...

W 1789 r. dochody z Mechowa, które posiadał kanonik Zakrzewski, wynosiły 1411 zł 25 gr. 11 denarów. Mniej więcej w tym czasie prestymonium było wydzierżawione osobie świeckiej - Maciejowi Zawadzkiemu. Zmarł on w lutym 1790 r. i jako dobrodziej konwentu reformatów został pochowany we wspólnym grobowcu ich kościoła w Poznaniu. Wspomniano o nim jako „urodzonym Maciejowi Zawadzkiemu z Mechowa”, co świadczy o tym, że prawdopodobnie mieszkał tu we dworze, niekoniecznie w pałacu, ale w domu na pewno okazalszym od siedzib kmiecy.

Dom młynarza z pocz. XX wieku, stan w 2010 r.
(fot. Antoni Kobza).

Zabudowania młyńskie przystosowane współcześnie (2010 r.)
do nowych funkcji. (fot. Antoni Kobza).

W pruskiej niewoli

Po trzecim rozbiorze Rzeczypospolitej, władze pruskie w latach 1796-1798 odebrały większość majątków Kościołowi. Mechowo, będące wcześniej własnością kapituły katedry poznańskiej, zostało najpierw włączone do tzw. ekonomii poznańskiej, a w 1836 r. do nowo wydzielonej domeny swarzędzkiej, zwanej także ekonomią swarzędzką.

Majątki znajdujące się w domenie starano się sprzedać lub wydzierżawiać, co często się nie udawało....

Jeszcze w 1843 i 1845 r. wieś należała do „domeny swarzędzkiej, a w 1846 r. miała 11 domów i liczyła 103 mieszkańców. Wśród nich było 13 osób mieszkających w młynie i 34 osoby wyznania ewangelickiego.

W 1859 r. właścicielem jednego z folwarków był Leopold Simon, wspomniany w Dzienniku Urzędowym Królewskiej Regencji jako osoba piastująca funkcję jednego z rozjemców w powiecie poznańskim.

Prawdopodobnie parę lat przed 1859 r. inny mechowski folwark z rąk domeny nabyła Elizabeth Gottwald. W późniejszych zestawieniach statystycznych, jako wła-

ściciel folwarku widnieje Ignatz Gottwald, zapewne mąż Elizabeth. Obszar majątku wynosił 341 mórg (ok. 85 ha), w tym 278 mórg ziemi ornej, 35 m. łąk, 7 m. lasu i 21 m. wody. Następnie folwark odziedziczył Carl Gottwald, syn Ignatzego, zamieszkały w Swarzędzu, a potem Heinrich Gottwald, aktywny społecznik znany też z antypolskiego nastawienia działacz swarzędzkiej Hakaty. ...

Młyn mechowski znajdował się w ręku Carla Krausego (1859 r.), a potem Juliusa Krausego (1869 r.), którzy ubezpieczali się od ognia. Warto dodać, że niektórzy rolnicy narodowości polskiej, np. Święciuch (1861) i Józef Majchrzak (1869) także ubezpieczali od pożaru swoje gospodarstwa w towarzystwie asekuracyjnym. ...

Dzięki księgom Urzędu Stanu Cywilnego, który funkcjonował w Gruszczynie w końcu XIX wieku, znamy niektórych innych mieszkańców Mechowa w 1880 r. Na przykład mieszkali i pracowali tu: Teodor Drachowski z żoną Heleną (z d. Tuszyńska) z synem Tadeuszem ur. w 1876 r. i Antonim ur. w 1880 r.; Tomasz Nowicki z żoną Teodozją (z d. Kasperska) i synem Piotrem ur. w 1880 r.; Jan Majchrzak z żoną z Krugiołków i synem Piotrem ur. w 1880 r.; König Carl z żoną Magdaleną (z d. Kowalewska) i córką Marią; Teodor Kunicki z żoną Kazimierą (z d. Piechowiak) i córką Rozalią; Stefan Arndt z żoną Emilią (z d. Arndt) i córką Emmą Otylią (1880-1959); Mateusz Kijak z żoną Agnieszką z Majchrzaków....

Niektórzy mechowianie należeli do Towarzystwa Czytelni Ludowych walczących w zaborze pruskim o język polski. Stały mi członkami (w 1886 r.) zamieszkałymi w Mechowie byli Michał Pielucha i Teodor Drachowski, a członkiem wspierającym - Bogusławski.

Drachowski przeprowadził się do Kobylnicy w końcu XIX lub na przełomie XIX i XX wieku i był tam aktywnym i znanym działaczem społecznym....

W 1895 r. M. Pielucha sprzedał swoje gospodarstwo Krzysztofowi hr. Cieszkowskiemu (ok. 46 ha), a już w grudniu tego roku kupił od niemieckiego właściciela Flüge folwark Krzyżowniki w powiecie poznańskim zachodnim, o powierzchni nieco ponad 700 mórg (ok. 175 ha) za 120 tys. marek....

Właściwie, od czasu zawarcia transakcji z M. Pieluchą w 1895 r. Cieszkowscy rozpoczęli stopniowe przejmowanie gruntów Mechowa drogą wykupu ...

Okres międzywojenny

...W okresie międzywojennym, od 1928 r. niedaleko młyna funkcjonowała fabryka akumulatorów, która działała także podczas okupacji oraz wiele lat po wojnie.

W 1935 r. fabryczka zatrudniała 36 pracowników, w tym 6 osób w administracji i nadzorze technicznym, łącznie z właścicielem i kierownikiem zakładu. Był nim inż. Czesław Gottschalk (1886-?), który mieszkał w Poznaniu na ul. Spokojnej 12, a biuro prowadził na Pl. Wolności 11. Produkowano tu akumulatory radiowe, samochodowe i stacyjne wielko powierzchniowe (systemu Tudor)...

...Bezpośrednio przed wybuchem II wojny światowej właścicielem (lub dzierżawcą) młyna był Niemiec Rost. Jego żona była Polką i młynarz był w znacznym stopniu spolszczony. Ich córki: Regina i Bożena mieszkały po II wojnie światowej w Swarzędzu....

Młyn pracował jeszcze parę lat po II wojnie, ale nie mieli już ziarna na mąkę, a tylko tzw. śrut będący składnikiem paszy. Uwagę zwraca okazały dom młynarza z cechami neogotyku z początku XX wieku - obecnie znajdujący się w ruinie.

Wieś jest teraz wyludniona, a z mieszkających tu garstki napływowych ludzi nikt nie posiada żadnej wiedzy na temat miejsca zamieszkania. Fabryczkę akumulatorów przeniesiono w inne miejsce, a w jej dawnych obiektach oraz zabudowaniach młyńskich po 1990 r. rozwinięto inną produkcję.

Fragment mapy z 1893 r. z Mechowem i Nowym Dworem.